

ԿԱՐԾԻՔ

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԸՆԴԴԻՄԱԽՈՍԻ

Վահե Լևոնի Թումանյանի Ը.00.02. – «Տնտեսության, նրա ոլորտների տնտեսագիտություն և կառավարում» մասնագիտությամբ տնտեսագիտության թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման համար ներկայացված «Հայաստանի «սթարթափ էկոհամակարգ»-ի զարգացումը՝ որպես տեղեկատվական եվ հեռահաղորդակցության տեխնոլոգիաների ոլորտում ներդրումների ներգրավման միջոց» թեմայով ատենախոսության վերաբերյալ

Ատենախոսության թեմայի արդիականությունը

«Սթարթափ» և «սթարթափ էկոհամակարգ» հասկացությունները համեմատաբար վերջերս շրջանառության մեջ մտած հասկացություններ են, որոնց վերաբերյալ գիտական ուսումնասիրությունները գնալով շատանում են ու դառնում պահանջված: Հատկապես Հայաստանում թեմային առնչվող գիտական հետազոտությունները գրեթե բացակայում են, քանի որ Հայաստանի սթարթափ էկոհամակարգը դեռևս երիտասարդ է, և այնտեղ գործող սթարթափների գերակշիռ մասը գտնվում է կյանքի վաղ փուլում:

Պետության տնտեսությունը կայուն զարգացնելու ու ստեղծվող արտադրանքների և ծառայությունների՝ համաշխարհային շուկայում մրցունակ դարձնելու մեջ շատ կարևոր դեր է խաղում նորարարության զարգացումը: Նորարարությունը ձեռնարկություններին հնարավորություն է տալիս մեծացնել եկամուտների ծավալները, մրցակիցներից առաջ անցնել և մուտք գործել նոր շուկաներ, ինչն էլ իր հերթին բարձրացնում է պետության հեղինակությունը և մեծացնում պետության եկամուտները: Իսկ նորարարության զարգացման մեջ շատ կարևոր դեր են խաղում սթարթափները, որոնք ի տարբերություն ավանդական ձեռնարկությունների նպատակ ունեն ստեղծելու ձեռնարկատիրական այնպիսի մոդել, որը արդիական կլինի համաշխարհային շուկայում, և հնարավորություն կտա նրանց արագ զարգանալ ու իրենց ստեղծած արտադրանքով կամ ծառայությամբ արագորեն մտնել աշխարհի տարբեր շուկաներ:

Բացի այդ սթարթափները հանդիսանում են շուկայում նոր աշխատատեղերի ստեղծման աղբյուր, և նրանց հաջող զարգացման պարագայում նոր ստեղծվող աշխատատեղերի թիվը կարող է շատ ավելի արագ տեմպերով աճել, քան ավանդական ձեռնարկությունների պարագայում: Այս հանգամանքը պայմանավորված է նրանով, որ սթարթափները նորովի են մոտենում առկա հիմնախնդիրներին ու նպատակ ունեն լուծել դրանք՝ ստեղծելով այնպիսի արտադրանք կամ ծառայություն, որը համաշխարհային շուկայում կարող է դեռևս գոյություն չունենալ՝ այդպես շատ արագ մեծացնելով իրենց արտադրանքի կամ ծառայության նկատմամբ եղած պահանջարկը, ինչն էլ իր հերթին ենթադրում է նոր աշխատատեղերի ստեղծում: Մինչդեռ ավանդական ձեռնարկությունները հիմնականում գործում են ձեռնարկատիրական այնպիսի մոդելով, որը հեշտ է կրկնօրինակել, ինչը նրանց կողմից շուկային առաջարկվող արտադրանքը կամ ծառայությունը դարձնում են պակաս մրցունակ, որի հետևանքով նրանց զարգացումը կարող է դանդաղ լինել:

Ի վերջո, քանի որ Հայաստանը փոքր երկիր է և օգտակար հանածոներով այդքան հարուստ չէ, ուստի երկրի տնտեսությունը զարգացնելու և համաշխարհային շուկայում մրցունակ արտադրանք կամ ծառայություն ստեղծելու համար այն հիմնականում կարող է հույսը դնել իր քաղաքացիների նորարար մտքերի ու գաղափարների վրա: Այս համատեքստում կարևոր դեր են խաղում սթարթափները, որոնք փորձում են նորարար լուծումներ տալ աշխարհում առկա հիմնախնդիրներին: Իսկ Հայաստանը արդեն ցույց է տվել, որ մեծ ներուժ ունի իր տարածքում ստեղծելու հաջողակ սթարթափներ, որոնք մրցունակ են համաշխարհային շուկայում: Այդ պատճառով Հայաստանի համար առանձնակի կարևորություն ունի իր սթարթափ էկոհամակարգի զարգացումը, որը կարող է հանդիսանալ տնտեսության երկարաժամկետ զարգացման միջոց:

Ուստի, Հայաստանի սթարթափ էկոհամակարգի արդյունավետ զարգացումը պետության համար դառնում է առաջնահերթություն հատկապես նաև տեղեկատվական և հեռահաղորդակցության տեխնոլոգիաների ոլորտում մեծածավալ ներդրումների

ներգրավման համատեքստում: Հենց այս հանգամանքներով էլ պայմանավորված է թեմայի արդիականությունը:

Ատենախոսության նպատակը և խնդիրները

Հետազոտության նպատակն է բացահայտել ու կատարելագործել այն կառուցակարգերը, որոնք կօգնեն զարգացնել Հայաստանի սթարթափ էկոհամակարգը, որն էլ իր հերթին կհանդիսանա Հայաստանի տեղեկատվական և հեռահաղորդակցության տեխնոլոգիաների ոլորտում մեծածավալ ներդրումների ներգրավման միջոց: Այս նպատակը իրագործելու համար հետազոտությունում առաջադրվել ու լուծվել են հետևյալ խնդիրները.

1. Սահմանել «սթարթափ» ու «սթարթափ էկոհամակարգ» հասկացությունները գիտական և գործնական տարբեր նյութերի հետազոտության միջոցով:
2. Ուսումնասիրել սթարթափ էկոհամակարգում գործող տարբեր սուբյեկտների դերը ու նշանակությունը՝ օգտագործելով միջազգային փորձից ստացված տվյալները:
3. Բացահայտել սթարթափների կողմից ներդրումների ներգրավման հիմնական աղբյուրները ու կառուցակարգերը:
4. Վերլուծել սթարթափ էկոհամակարգի զարգացման միջազգային առաջավոր փորձը՝ ուսումնասիրելով գործողությունների այն համախումբը, որոնք նպաստել են այդ զարգացմանը, և բացահայտել Հայաստանում այդ փորձի տեղայնացման հնարավորությունները:
5. Վերլուծել Հայաստանի սթարթափ էկոհամակարգի վրա ազդող գործոնները և ոլորտը կանոնակարգող օրենսդրական դաշտը՝ առկա հնարավորություններն ու խոչընդոտները բացահայտելու համար:
6. Գնահատել Հայաստանի սթարթափ էկոհամակարգի արձանագրած արդյունքներն ու ցուցանիշները՝ դրա ուժեղ ու թույլ կողմերը հայտնաբերելու համար:

Գնահատել պետության կողմից իրականացվող սթարթափների հիմնադրման ու սթարթափներում ներդրումների խթանման քաղաքականությունների համեմատական

ազդեցությունը սթարթափ էկոհամակարգի վրա՝ առավել արդյունավետ քաղաքականությունը բացահայտելու համար, և դրա հիման վրա առաջարկել գործողություններ, որոնք Հայաստանի տեղեկատվական և հեռահաղորդակցության տեխնոլոգիաների ոլորտում մեծաքանակ ներդրումների ներգրավման հիմք կհանդիսանան:

Ատենախոսության կառուցվածքը և բովանդակությունը: Ատենախոսությունը բաղկացած է ներածությունից, երեք գլուխներից, եզրակացություններից և առաջարկություններից, օգտագործված գրականության ցանկից, ինչպես նաև՝ հավելվածներից: Ատենախոսությունը առանց հավելվածների բաղկացած է 168 էջից և ընդգրկում է 25 աղյուսակ, 14 գծապատկեր ու 4 հավելված:

Ատենախոսության ներածության մեջ հիմնավորվել է հետազոտվող թեմայի արդիականությունը, ներկայացվել են հետազոտության նպատակներն ու խնդիրները, ուսումնասիրության օբյեկտը և առարկան, հետազոտության տեսական, մեթոդաբանական և տեղեկատվական հիմքերը, ձևակերպվել են հետազոտության գիտական արդյունքները և նորույթները, դրանց տեսական և գործնական նշանակությունը, ինչպես նաև դրանց փորձարկումը և հրապարակումները:

Ատենախոսության թեմայի առաջին՝ «Սթարթափ էկոհամակարգի ձևավորման տեսական և մեթոդաբանական հիմքերը» գլխում ներկայացվել են «սթարթափ» և «սթարթափ էկոհամակարգ» հասկացությունների վերաբերյալ առանձին հեղինակների բնորոշումները, սթարթափների տեսակները և կյանքի փուլերը, սթարթափ էկոհամակարգի հիմնական սուբյեկտները:

Ատենախոսության թեմայի երկրորդ՝ «Սթարթափ էկոհամակարգի հիմնախնդիրների վերլուծությունը ՀՀ-ում» գլխում գնահատվել են ՀՀ սթարթափ էկոհամակարգի վրա ազդող գործոնները, ինչպես նաև՝ իրականացվել է ՀՀ սթարթափ էկոհամակարգի ոլորտը կանոնակարգող օրենսդրական դաշտի և հիմնական ցուցանիշների վերլուծություն:

Ատենախոսության թեմայի երրորդ՝ «Սթարթափ էկոհամակարգի կատարելագործման և ֆինանսավորման կառուցակարգերի ներդրման մոտեցումները ՀՀ-ում» գլխում մշակվել է Հայաստանի վենչուրային կապիտալի շուկայի մոդելը և պետության կողմից իրականացվող հնարավոր երկու քաղաքականությունների ազդեցությունը շուկայի ու սթարթափ էկոհամակարգի վրա: Այնուհետև իրականացվել է Հայաստանի սթարթափ էկոհամակարգի կատարելագործման և միջազգային առաջավոր փորձի տեղայնացման հնարավորությունների վերլուծությունը:

Ատենախոսության ստացված արդյունքների հավաստիությունն ու դրանց գործնական նշանակությունը

Պետության կողմից վերջին մի քանի տարիներին առանձնակի ուշադրության են արժանանում սթարթափները, իսկ տեղեկատվական և հեռահաղորդակցության տեխնոլոգիաների ոլորտը երկար տարիներ է, ինչ ճանաչված է որպես տնտեսության զարգացման գերակա ճյուղերից մեկը: Ուստի, հետազոտության շրջանակներում իրականացված վերլուծությունները, ինչպես նաև՝ գիտական արդյունքերն ու առաջարկությունները կարող են օգնել պետությանը սթարթափ էկոհամակարգի զարգացման արդյունավետ քաղաքականության մշակման ու կատարելագործման համար:

Մյուս կողմից, հետազոտության արդյունքները կարող են հետաքրքրել սթարթափ էկոհամակարգի մյուս սուբյեկտներին՝ սթարթափների հիմնադիրներին, սթարթափ արքսելերատորներին ու ինկուբատորներին, վենչուրային կապիտալի ֆոնդերին, հրեշտակ ներդրողներին, ինչպես նաև՝ տվյալ թեմայով ուսումնասիրություն իրականացնող հետազոտողներին և այլ անձանց ու կազմակերպություններին:

Ատենախոսության գիտական արդյունքները և նորույթը

Հետազոտության շրջանակներում բացահայտվել է Հայաստանի սթարթափ էկոհամակարգի զարգացվածության մակարդակը, դրա ուժեղ ու թույլ կողմերը, ինչպես նաև՝ առկա հնարավորություններն ու խոչընդոտները: Բացի այդ, վենչուրային կապիտալի

շուկայի մոդելի հիման վրա մշակվել է Հայաստանի սթարթափ էկոհամակարգի արդյունավետ զարգացման քաղաքականությունը: Արդյունքում, իրականացված վերլուծությունների հիման վրա ստացվել են տեսական և կիրառական բովանդակության գիտական արդյունքներ, որոնցից գիտական նորույթ հանդիսացողները ներկայացված են ստորև.

1. Հայաստանի սթարթափ էկոհամակարգի ոլորտը կանոնակարգող օրենսդրական դաշտի համալիր վերլուծության հիման վրա բացահայտվել են ոլորտի զարգացման հնարավորություններն ու խոչընդոտները՝ ներկայացնելով օրենսդրական բարեփոխումների առաջարկություններ հայկական սթարթափների կողմից տեղական ու արտասահմանյան ներդրողներից ներդրումների ներգրավման համար:

2. Գնահատվել են Հայաստանի սթարթափ էկոհամակարգի տարբեր դերակատարների արձանագրած արդյունքներն ու ցուցանիշները, որի հիման վրա բացահայտվել են էկոհամակարգի ուժեղ ու թույլ կողմերը՝ նախանշելով ուժեղ կողմերի ամրապնդման և թույլ կողմերի չեզոքացման մոտեցումները:

3. Մշակվել է Հայաստանի վենչուրային կապիտալի շուկայի մոդելի վրա սթարթափների ստեղծման (վենչուրային կապիտալի պահանջարկի) ու սթարթափներում ներդրումների (վենչուրային կապիտալի առաջարկի) խթանման քաղաքականությունների ազդեցությունը, որի արդյունքում հիմնավորվել է Հայաստանի սթարթափ էկոհամակարգի երկարաժամկետ զարգացման համար առավել օպտիմալ քաղաքականությունը, և արվել են էկոհամակարգի զարգացմանն ուղղված գործնական առաջարկություններ:

4. Միջազգային առաջավոր փորձի ուսումնասիրության հիման վրա վերլուծվել են տարբեր երկրների սթարթափ էկոհամակարգերի զարգացման առաջընթացն ապահոված գործողությունները՝ առաջարկելով դրանց տեղայնացման մոտեցումները Հայաստանի սթարթափ էկոհամակարգի զարգացման գործողությունների փաթեթի համատեքստում:

Դիտողություններ ատենախոսության վերաբերյալ

Այնուամենայնիվ, ատենախոսությունում առկա են մի շարք թերություններ և բացթողումներ.

1. Աշխատանքի երկրորդ գլխում՝ էջ 65-70 հատվածում, ատենախոսը վերլուծություն է կատարել սթարթափ էկոհամակարգի կրթական ցուցանիշների մասով: Սակայն պետք է նշել, որ վերլուծության արդյունքում այդ կարևոր ոլորտի վերաբերյալ հստակ եզրակացություններ ու առաջարկություններ չեն ձևակերպվել:
2. Ատենախոսության 3.1 ենթահարցում հեղինակը ներկայացրել է վենչուրային կապիտալի շուկայի առաջարկի խթանման մոդել, այն հիմնավորելով համապատասխան քաղաքականության իրականացմամբ: Այնուամենայնիվ այդ հիմնավորումներն ավելի արժեքավոր կլինեին, եթե ատենախոսը ներկայացներ նաև թվային վերլուծություն:
3. Աշխատանքում նկատվել են տեխնիկական թերություններ: Այսպես, ատենախոսության 70 և 82-երորդ էջերում ենթավերնագրերը թվագրված են նույն՝ 2.3 հերթական համարով: Իսկ էջ 137-ի ենթավերնագրում երկու անգամ կրկնվում է «<<-ն», չհամապատասխանելով բովանդակության մեջ ներկայացված նույն ենթավերնագրին:

Եզրակացություն

Վերը նշված դիտողությունները չեն ազդում հետազոտության արդյունքների վրա: Վահե Թումանյանի «Հայաստանի «սթարթափ էկոհամակարգ»-ի զարգացումը՝ որպես տեղեկատվական եվ հեռահաղորդակցության տեխնոլոգիաների ոլորտում ներդրումների ներգրավման միջոց» թեմայով ատենախոսությունը կարելի է որակել որպես ինքնուրույն գիտական հետազոտություն, որտեղ դրված և լուծված են Հայաստանի «սթարթափ էկոհամակարգի» զարգացման և դրա միջոցով տեղեկատվական և հեռահաղորդակցության տեխնոլոգիաների ոլորտում մեծաքանակ ներդրումներ ներգրավման կառուցակարգերի վերաբերյալ գործնական կարևորություն ունեցող

խնդիրներ: Վերլուծության արդյունքում առաջադրված են գիտական նորույթ պարունակող մոտեցումներ: Աշխատանքի հիմնական արդյունքներն արտացոլված են գիտական հրապարակումներում:

Ներկայացված սեղմագիրը կազմված է ՀՀ ԲՈԿ-ի պահանջներին համապատասխան և արտացոլում է ատենախոսության բովանդակությունը, դրա հիմնական դրույթներն ու արդյունքները: Այսպիսով, Վահե Թումանյանի «Հայաստանի «սթարթափ էկոհամակարգ»-ի զարգացումը՝ որպես տեղեկատվական եվ հեռահաղորդակցության տեխնոլոգիաների ոլորտում ներդրումների ներգրավման միջոց» թեմայով ատենախոսությունը համապատասխանում է «ՀՀ-ում գիտական աստիճանաշնորհման կանոնակարգի» 6-րդ և 7-րդ կետերին, ինչպես նաև՝ ՀՀ ԲՈԿ-ի կողմից թեկնածուական ատենախոսություններին ներկայացվող այլ պահանջներին, իսկ հեղինակն արժանի է Ը.00.02 – «Տնտեսության, նրա ոլորտների տնտեսագիտություն և կառավարում» մասնագիտությամբ տնտեսագիտության թեկնածու հայցվող գիտական աստիճանի շնորհմանը:

Պաշտոնական ընդդիմախոս՝
Տնտեսագիտության թեկնածու, դոցենտ

Ս. Վ. Խաչիկյան

Ս. Վ. Խաչիկյանի ստորագրության
իսկությունը հաստատում եմ
ՀՊՏՀ-ի գիտական քարտուղար

Ն. Հ. Դարբինյան